

ACC. N:R M. 12427:/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Luf 77
/

1. Vid fönsterglasbruken fanns sådant arbete att vi fick arbeta när smältan var färdig oavsett vilken timme på dygnet det var. Så det var samma sak med söndagarna. ~~Efter~~ Efter 1910 arbetade vi varannan dag så länge det fanns smälta. Det var som vanligt på söndagarna. Man försökte nog att putsa upp litet i hemmen men det var inte mycket. Det fanns i alla fall inga ceremonier med att strö ris på golvet eller sådant. Men i mitt hem i Madesjö förekom sådant på 1880-talet. Det var där enris som ströddes på golvet. Utanför dörren skulle alltid vara friskt granris på lördagarna. På lördagskvällarna var det stilla i hemmen men för ungdomen fanns det dans på broar och vid vägskälen. Först 1905 kom den första dansbanan ~~kom den första dansbanan~~ till. Dans förekom också på böndernas logar och dit gick många glasbruksarbetare.

2. Det berodde helt och hållet på hur det var med smältan. Senare blev det söndagsarbete allteftersom det passade med skiften. Tidigare var var det endast mästarna och anläggarna som arbeta på söndagarna. Ja, det ~~för~~ var förstås också de som skötte om eldningen som arbetade samt lådsnickarna och vedklyvarna. Själva yrket arbete måste ju pågå som vanligt. Sträckarna var emellertid fria på söndagarna. Det var de som sträckte glasets. De kunde sköta sitt arbete på söndagarna i stället. Efter 1910 upphörde söndagsarbetet varje söndag. Men först 1930 då glasblåseriet för hand helt försvann så upphörde söndagsarbetet fullständigt. Vid småglasbruken arbetade de aldrig på söndagarna vad jag vet.

3. Det fick man anpassa efter arbetet. Vi började alltid vårt arbete klockan 4 varje dag så ~~måst~~ vi måste gå upp vid 3-tiden. Ända fram till 1920 hade de som eldade gas skyldighet att väcka oss. Vi blev förr i tiden väckta när smältan var färdig oberoende av vilken tid på dygnet det var. Det kom då folk från glasbruket och knackade på dörren och ropade "väckeбуд". Man måste då svara eller giva livstecken ifrån sig annars fortsatte de att knacka och ropa. De som somnade omigen efter väckningen och försov sig blev hämtade till bruket i en kärra som användes till vedtransporter. Detta hölls för att vara en stor smälek.

4. Måltiderna var vid de vanliga tiderna. Detta var förstås bara de där som vi var fria men när vi blåste glas så var det vid vilken tid på dygnet somhelst. Iblan var det svårt för kvinnorna att veta vid vilken tid på dygnet som de skulle ha maten färdig och då kom de till hyttan och frågade. Ibland kunde det hända att de också hade mat med sig till hyttan och så fick vi arbeta medan vi åt. Folk höll mycket till i hyttan förr i tiden. Allt sällskapsliv var där.

För min del har jag alltid fått god mat men de som inte hade ett bestämt matställe kunde få fara illa. Glasblåsarna gade alltid bättre mat än de andra. De hade rejäl husmanskost och stod sig gott. Det var nog olika med dukningen. Där det var ordning och reda i hemmen så dukade man nog bättre till söndagen men annars var det nog som vanligt.

5. Man ville klä sig lite finare på söndagarna när man ~~fri~~ var fri från arbetet. I arbetet hade mästarna och deras anhängare särskild

2

klädsel. Mästarna hade alltid ett vitt förkläde på sig och det var gjort av linne eller något annat vitt tyg och var alltid hemmavävt. Anfångarna hade blåa förkläden. Denna skillnad i klädseln i arbetet började försvinna omkring 1910 när arbetet blev organiserat.

Förr i tiden hade väl alla söndagskläder efter råd och lägenhet. Småglasbrukens arbetare hade det bättre ställt än vi som var vid fönsterglasbruken och de hade alltid mycket bättre kläder. Fönsterglasblåsarna gick sällan med krage och slips utom på söndagarna. I hemmen var kvinnorna aldrig bättre klädda än på de vanliga darna men de gick de ut eller gick de till kyrkan så tog de lite bättre kläder på sig.

6. I allmänhet måste jag säga så gick fönsterglasblåsarna sällan till kyrkan. Jag var kommunalt intresserad och gick ofta till kyrkan för att höra om stämmor och sådant. Kvinnorna gick till kyrkan mycket mer än männen. Det var inte så särskilt stort religiöst intresse i dessa trakter. Så det var inte många som ansåg att man borde gå. Dessutom bidrog väl att man hade ett så strängt arbete att man gärna vill vila sig de söndagar man var ledig.

Det var sällan man gick till nattvarden. Min förra hustru som är död numera var mycket religiös och hon och jag gick då och då till nattvarden. Något särskilt behov av att gå till nattvarden fanns nog inte och det var därför sällan som folk gick. Dessutom ansåg sig nog många inte värdiga. Personer som inte var glasblåsare gick nog rätt ofta till nattvarden men yrkesarbetarna gick ytterst sällan, det måste jag säga.

ACC. N:R M. 12427:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.Vi gick väl vanligtvis till kyrkan.Efter 1902 då cykeln kom till så hände det nog att man cyklade.Småglasblåsarna var de förmögna och de åkte nog ofta efter häst.De var ju så fina av sig att de inte gärna kunde gå.Jag var på Kronofors bruk före 1908 och då hände det att vi gick hela sällskap till kyrkan;det var två mil att gå.Många av de äldre fick skjutas av bönderna.

Vi gick i Älghults kyrka.Förr i tiden var bänkarna där uppdelade i bar och rotar.De som hade den främsta bänken fick flytta längst bak när året var gånget.Den seden levde kvar till 1900.Men flyttade sen fram bara en bänk i taget.Det var noga med att männen gick till höger och fruntimren till vänster.Ja,förr i tiden var det alltid rätt mycket folk i kyrkan.

Herrgården och adelsmännen på Hofgård hade en särskild bänk men jag har glömt var den var placerad i kyrkan.Bruksarbetarna fick vara i Hofgårds bänkar och där var ibland rätt trångt om det var någon särskild högtidsdag.

8.Några religiösa sammankomster förekom inte.Nykterhetsföreningen sammanträdde på söndagskvällarna i något hem.Denna förening började rätt tidigt och själv gick jag in i logen i februari 1903 och har alltså sedan dess hållit mitt nykterhetslöfte.

1903 bildade vi arbetarkommunen och då höll vi alltid till i hemmen.När vi var ute och höll möten så blev vi alltid bortjagade av polis och krigsmän och därför så fick vi hålla till på undagömda platser.Arbetarkommunen växte mer och mer men ibland var det svårt att hålla

samman den. Glasblåsarna flyttade mycket omkring och därför så splittrades ofta arbetarkommunen när någon av de ledande inom den flyttade till en annan ort.

9. På söndagarna var det de vanliga sysslorna i hemmen. De som kunde spelade ofta något instrument och en del tog till kortlapparna. Ingen läste postillor vad jag vet men det var många som höll husandakt med sina barn. Min hustru ville gärna ha en sådan andakt för hon var kommen från ett religiöst hem och var van vid det sen barndomen. Det fanns inte många böcker på den tiden. Den första bok jag läste var Robinson Crusé. I många hem fanns De tre musketörerna av den där Dumas. Jag blev socialt väckt genom att läsa Georges: Den sociala grundorätten. Det var ju en diskussion med påven om vem som hade rätt till jorden som hade gett anledning till denna bok.

10. Utflykter förekom ibland. Det var s.k. ~~ka~~ gökottor. Man hade utflykter tidigt på söndagsmornarna på försommaren och dansade då ofta på gårdarna. Vi hade då alltid en dragspelare med oss och dessutom kaffe och brännvin. Det söps kolossalt på den tiden. Annars var det inga nöjen som förekom. Det var ju så fattigt att ingen hade råd till något extra. Jag var åtta år när jag började i hyttan och hade då fem öre i timman. Ett pund mjöl kostade då lika mycket som nu så det var inte mycket att leva på. Inga hade det bra på den tiden inte ens bönderna. De fick ju ingenting för sina produkter. Min far var snickare och hade inte råd att köpa mig ett par skor förrän jag konfirmerades.

11. Jag vet inte vad jag ska säga om det. De ogifta gick kanske mer ut

ACC. N:R M. 12427:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med fruntimmer än de andra.

12. Ja, det ansågs allt vara synd av de äldre. Min egen far ansåg att det var en väldigt svår synd att dansa och spela kort. Kort spelades mycket nere i hyttan på vintrarna för då sparade man bränsle åt hemmen. Man spelade mest femkort och vanligtvis så spelade man också om pengar. Sprit användes av många men det blev förstås bättre sen nykterhetsrörelsen hade slagit igenom på allvar. Det var dock många som bara var med en liten tid; sen började de supa igen. Det var väldigt svårt att kunna hålla nykterhetslöftet för var man kom så blev man bjuden på brännvin. Särskilt de som var med i logen ville man tvinga att dricka brännvin igen. En del frikyrkliga fanns men de flesta ville hålla sig till kyrkan.

Vid Kronofors var det ett alldeles utmärkt förhållande mellan arbetare och arbetsgivare. Där var från 1892 till 1921 två patroner som alltid gick ner till hyttan på kvällarna och satt och pratade med arbetarna. Mästarna bjöds alltid en gång om året till patronerna på fest. Jag tror att det var en del ~~my~~ gifta anhängare som också fick vara med på dessa gillan. I Hofgård däremot var det inget umgänge alls mellan arbetare och arbetsgivare. Det var ett sådant herrskap det där folket att man knappt fick tala med dem.

Strejkerna kom först 1909. Alla var då eniga vid glasbruket och trots att vi hade dåliga kassor så var det ingen som svek.